

9. Dle odbytu mluví se o obchodu tuzemském na rozdíl od obchodu cizozemského, o obchodu přívozním a vývozním a konečně

10. dle způsobu dopravy o obchodu pozemním, říčním, námořském a přímořském.

Obchod distanční.

I. Pojem.

Obchod distanční jest koupě, při které se zasílá zboží kupci s jiného místa za účelem splnění smlouvy tržové a to buď prodatelem neb k jeho rozkazu osobou třetí. Naproti tomu při obchodu místním odevzdává prodatel sám — tedy bez prostřednictví třetí osoby — zboží kupci v místě dodání. Účastenství této třetí osoby obchod distanční charakterisující vyvolalo potřebu pravidel zvláštních, jimž obch. zák. v čl. 344, 345, 347, 348 a 349 v zájmu bezpečnosti obchodu v rozsáhlé míře průchodu zjednal.

II. Náležitosti obchodu distančního.

1. Koupě obchodní. Ježto obch. zák. o distančním obchodu pojednává v titulu o »koupí«, sluší za to míti, že tento zakládá se musí na koupí a to koupí obchodní ve smyslu čl. 337 a 338 obch. z. (roz. nejvyš. obch. soudu něm. ze dne 22. října 1890, C. IX. 90). Nerozhoduje při tom, zda koupě jest na stranách obou nebo jen na jedné obchodem. Z toho plyne však, že i nekupce, pokud koupí obchodní uznává, stihnouti mohou důsledky obchodu distančního, zvláště ona poněkud přísná praejudice schválení zboží dle čl. 347 (roz. ze dne 12. července 1890, C. VIII, 276). Ve smyslu čl. 338 posuzovati jest podle ustanovení o koupí i takový obchod, jehož předmětem jest dodání jisté quantity věcí zastupitelných; může tedy i takovýto dodávací obchod tvořiti základ obchodu distančního. Na jiné smlouvy nelze užiti zásad při distančním obchodu platných; tak na př. zasílá-li nakupující komisionář zboží komitentovi ke koupí nebo dojde-li zboží od prodávajícího komitenta komisionáře prodejem jeho se zabývajícího; podobně nesmí se zásad těch užiti při půjčce.

2. Koupě hotová. Předpisů obch. z. o obchodu distančním lze jen tehdy užiti, jde-li o koupí pevně uzavřenou; nelze jich působnost rozšiřovati i na koupí na zkoušku, poněvadž v tomto případě koupě při odeslání zboží není hotovou, nýbrž závisí na schválení kupcově. Tím méně lze mluvíti o dist. obchodu při zaslání zboží neobjednaného, jelikož není tu koupě, nýbrž pouhá nabídka ku prodeji. Naproti tomu jest koupě dle vzorku koupí bezvýmínečnou (čl. 340 obch. z.).

3. Zaslání zboží s jiného místa. Hlavní známkou obchodu distančního jest zaslání zboží, jakž vysloveno v čl. 344 obch. z.: »zasílá-li se zboží kupci s jiného místa« a v čl. 347: »bylo-li zboží zasláno s jiného místa«. Zaslání předpokládá spolupůsobení kohosi třetího, jenž dopraví zboží z disposiční moci prodatelovy v moc nepřítomného kupce. Doručí-li zboží prodatel sám, není to obchod distanční (nál. nejvyš. obch. s. něm. ze dne 15. listopadu 1877, XXIII. 59). Prodátel musí se zavázati zboží kupci zaslati; zasílá-li se zboží nikoli na kupce, nýbrž na prodatele, by je on sám na místě ustanoveném kupci předložil a vydal, nastává případ obchodu místního a nikoli distančního (nál. nejvyš. obch. soudu něm. ze dne 13. června 1874, XIII, 389). Strany nemusí právě bydleti na různých místech; mohou bydleti v témž místě, jen když prodátel jest zavázán zaslati zboží na jiné místo, kdež kupec má je pak přijati (nál. nejvyš.

obch. soudu něm. ze dne 8. června 1872, VI. 237). Rozhodným jest, že zboží zasláno bylo, lhostejno však, zda zaslání bylo původně hned umluveno či později teprve k žádosti kupce nastalo, podobně nečiní se rozdíl, zda kupec či prodávatel obstarává zaslání. Zaslání musí dále se státi s místa jiného; nelze tedy schváliti rozhodnutí rak. nejvyš. soudu ze dne 28. března 1882 sb. »Adler a Cl.« č. 1018, které uznává případ obchodu distančního i tehdy, nalezá-li se prodávatel a kupec v témž geografickém místě, a zasílá-li se zboží z domu prodávatelského do příbytku kupcovy. Různost sídel bude se ovšem obyčejně shodovati s rozdělením míst v politické obce; při nejmenším se žádá však při obchodu distančním aspoň geografická různost míst dotýčných.

III. Závazek prodávatele k odeslání zboží. Z pojmu »obchodu distančního« právě naznačeného sleduje, že zaslání zboží musí se státi za účelem splnění smlouvy kupní; předpokládá se tedy, že strany umluvily zaslání to. Co do jednotlivostí ponechána jest při zasílání zboží stranám zákonem úplná volnost (čl. 344 obch. z.) a vůle jejich v tom směru jest jediné rozhodna. Nebylo-li stranami nic bližšího umluveno, jest prodávatel zavázán, aby s pečlivostí řádného kupce sám počínal si při volbě způsobu zaslání; zvláště má určití osobu, která by dopravu zboží obstarala a provedla. Neurčil-li kupec způsob zaslání, smí prodávatel zboží poslati drahou (roz. ze dne 30. června 1871 A., 328). Určil-li však kupec způsob zaslání a neučinil-li prodávatel vůli jeho zadost bez závažné příčiny, jest práv ze škody z toho vzešlé (čl. 345 obch. z.). Proávatel musí při určení způsobu dopravy jednati ve shodě s výslovně projevenou neb dle okolností samozřejmou vůlí kupce; v pochybnosti jest mu za to míti, že zboží s toho místa kupci zaslati má, na kterém splnění smlouvy mělo se státi, a zašle-li zboží s místa jiného, nese ztrátu jeho resp. škodu, ač-li neprokáže, že jeho jednání nemělo vlivu na osud zboží. Závazek prodávatelův není již tím splněn, že odevzdá zboží povozníkovi, nýbrž teprve tím, že uzavře příslušnou smlouvu dopravní. Při volbě dopravního prostředku ručí za »diligentia in eligendo« a sice »bedlivost řádného kupce« ve smyslu čl. 282 obch. zák. Proávatel zodpověden jest však toliko za dodání zboží povozníkovi, nikoli též za provedení dopravy.

IV. Přečhod nebezpečí. Jakmile odevzdáno jest zboží zasílateli nebo povozníkovi nebo jiné osobě k dopravě zboží určené, přechází nebezpečí na kupce (čl. 345 obch. z.); ovšem prodávatel musil — odevzdáv zboží k dopravě — vše učiniti, co s jeho strany ku splnění smlouvy bylo třeba, takže se jeví odevzdání aktem splnění (nález ze dne 5. června 1877, XXII. 287). Čl. 345 obch. z. upravuje jen otázku, na koho přechází při distančních obchodech nebezpečí po odevzdání věci povozníkovi; kdo nese nebezpečí před tím, posuzuje se dle zásad obč. práva. Proto stanoví čl. 345 odst. 3., že nebezpečí to může již některým dřívějším okamžikem přejíti na kupce, bude-li tu případ spadající pod ustanovení obč. zákona (§ 1064 o. o. z.). Proávatele postihuje nebezpečí při dopravě zboží tehdy, jestliže podle smlouvy má zboží na tom místě dodati, kam doprava se děje, takže toto místo jest pro něho místem splnění (čl. 345 obch. z.). Cíl dopravy přirozeně platí tak dlouho za místo splnění, pokud dle povahy konkrétního případu nelze za to míti, že jiné místo jest místem splnění (nál. ze dne 15. prosince 1881, C. B., 389). Přečzal-li prodávatel výlohy zaslání, neplyne z toho ještě, že cíl dopravy jest pro něho též místem splnění (čl. 345

odst. 2 obch. z.). Tak nemůže se ku př. souditi z ustanovení, že zboží »vyplicené (franco) do nádraží X.« zasláno bylo, že toto místo X. jest místem splnění, neboť poznámka ta znamená jen, že útraty dopravy zboží do místa X. nese prodávatel (nál. ze dne 30. června 1884 C. B. III. 338). Něco jiného by bylo, kdyby byla učiněna poznámka »loco (do místa) X.«

V. Povinnost kupce ku přijetí zboží. Kupce jest povinen zboží přijati, odpovídá-li toto smlouvě a, není-li smlouvy mezi kupcem a prodávatelem, pokud odpovídá zákonným požadavkům (čl. 346 odst. 1 a čl. 335 obch. z.). Přijetí to musí se státi ihned, nebylo-li nic jiného smlouveno neb vzhledem k místním obyčejům nebo okolnostem dovoleno. Čl. 346 stanoví pouze povinnost kupce ku přijetí zboží zasláního, pokud toto má vlastnosti smlouvou neb zákonem stanovené; práv kupcových pro ten případ, nemá-li zaslání zboží vlastností ujednaných, se nedotýká. Čl. 346 nesmí se vykládati tak, jako by prodávateli příslušela žaloba o přijetí zboží; právo to vyhrazuje se prodávateli jen pro ten případ, že by měl zvláštní zájem v tom, aby byl sprostěn povinnosti zboží přímo kupci odevzdati. Zákon stanoví pouze, že kupce nesmí odmítnouti zboží, které smlouvě úplně odpovídá. Zmíněná ustanovení čl. 346 platí jak pro obchod distanční tak i pro obchod místní.

Konečně na to jest poukázati, že přijetí dle čl. 346 při distančním obchodu není s tradicí souvstažným a že z přijetí toho nelze již dovozovati schválení zboží a upuštění od výtek nedostatků při zboží se objevivších; kupce má jen zboží přijati a v opatrování vzíti, což ovšem souhlasí s čl. 348, dle kterého má kupce zboží ku prozatímnímu uschování převzít. Z toho vyplývá však, že má kupce právo vytknouti vady zboží zasláního, i když je přijal. Ale kupce jest povinen přijmouti zboží toliko takové, které vyhovuje smlouvě; bylo-li mu zasláno zboží jiné, než si objednal, smí je podle platného obyčeje obchodního odmítnouti nebo »dát k dispozici.«

VI. Reklamacie (čl. 347—349 obch. z.).

1. Podstata. Čl. 347 a násl. potvrzují názor dávno obchodním obyčejem přijatý, že kupce, který si ponechá zaslání zboží po dobu dostačující ku řádnému prohlédnutí zboží a neoznámí vady jeho, jest spokojen se zbožím a vzdává se nároků na odškodněnou pro jakékoli vady. Jediným důvodem zákona při tom jest, aby prodávatel nebyl příliš dlouho v pochybnosti ponechán o tom, zda obchod byl náležitě vyřízen, a aby na dobu neurčitou odkládána nebyla otázka o tom, zda zaslání zboží má vlastnosti smlouvě neb zákonu vyhovující a zda-li přijatelné jest. Co možná nejdřívější rozřešení této otázky jest tím naléhavější, jelikož při distančních obchodech zasílá se zboží za spolupůsobení třetí osoby, takže prodávatel má býti zpraven od kupce, zda zboží obdržel a jak s ním spokojen jest. Opomenutí tohoto vyznění se strany kupce mělo by pro prodávatele ten následek, že by s jedné strany nemohl se zbožím jinak naložiti, s druhé strany mohl by pak kupce kořistiti z obchodů takových podle toho, jak by se utvářily aneb alespoň mohl by prodávateli znesnadniti ba dokonce illusorním učiniti důkaz, že zboží bylo zcela ve shodě se smlouvou zasláno.

2. Závazek kupce k reklamaci. Jakmile bylo zboží kupci dodáno, má tento bez prodlení — pokud to ovšem řádný způsob provozování obchodu dovoluje, zboží prohlédnouti a, shledá-li vady nějaké, tyto prodávateli ihned oznámiti (čl. 347 obch. z.). Dodáním ve smyslu čl. 347

rozuměti jest onen akt, kterým prodatel uvádí kupce v takové postavení, že může se zbožím skutečně nakládati a vlastnosti jeho vyšetřiti (nález ze dne 11. června 1881, V., 28); kupec musí zboží prohlédnouti v místě dodání. Sporno jest, může-li kupec zboží jemu s jiného místa zaslané bez předchozího vyšetření v původním zaobalení dále dopravit a stačí-li reklamace včas učiněná po oznámení vad se strany následovce kupcova. Praxe tu kolísá. Povinnost kupce ke zkoušení zboží jest všeobecná a vztahuje se i na takové zboží, jehož vlastnosti nelze jinak zkoušeti nežli úplným spracováním jisté části na zkoušku, kdež pak kupec jest k tomu zavázán, lze-li nedostatky zkouškou takovou jediné poznati (nález ze dne 10. ledna 1888, VI., 379). Oznámení musí kupec učiniti ihned t. j. bez nutného odkladu (§ 904 o. o. z.) a to přímo prodatel; zpráva o vadách učiněná jednateli prodatelovu nestačí (roz. ze dne 29. května 1891 č. 5443, C. B. IX. 245). Stačí však oznámení jednoduchým (neodporučeným) dopisem.

Kupec může stav zboží dáti zjistiti znalci, jestliže vady objeví se při dodání nebo později; rovněž může i prodatel zjištění znalecké žádati, oznámil-li mu kupec, že není se zbožím pro vadnost spokojen. Znalce jmenuje k návrhu účastníka obchodní soud a není-li tohoto, soudce místní; znalci mají své dobrozdání písemně nebo protokolárně podati (čl. 348). Proti nařízenému zjištění stavu zboží podle čl. 348 jest šem 17 zák. ze dne 16. května 1874 vyloučen rekurs (nál. ze dne 26. února 1879, časop. »Ger. Zeit.« r. 1880 č. 63). Nález znalců (čl. 348) nelze výpovědmi svědků a to ani výpovědmi »odborných svědků« nebo snad přísahou nahraditi (nál. ze dne 17. listopadu 1892 č. 13.244, C. B. XI. 135). Naproti tomu vysloven jest v nál. ze dne 18. listopadu 1892 C. B. XI., 18 názor, že ku zjištění stavu zboží jen tehdy znalci mají být přibráni, vyhledávají-li se k tomu zvláštní odborné vědomosti. Sporno jest, může-li též strana druhá žádati prohlednutí znalci, bylo-li toto již vykonáno k žádosti strany jedné; praxe kolísá, ale zdá se, že nelze to odepřítí tehdy, prokáže-li dotyčná strana, že má v tom zvláštní zájem.

3. Předmět reklamace. Povinnost kupce týká se jen kvalitativních nedostatků zasláního zboží; to shoduje se úplně s podstatou a pojmem obchodu distančního, poněvadž při něm dodává se zboží za účelem splnění dokonané koupě. Se stanoviska práva netvoří nedostatky kvantitativní předmět povinnosti reklamační. Zašle-li prodatel zboží méně, nelze v opomenutí výtky nikdy spatřovati projev vůle kupujícího, že by chtěl zaplatiti snad zboží, které vůbec neobdržel (nález. ze dne 8. února 1876, A. 661). Kupec může tedy nedostatek zboží namítati ještě tehdy, když na zaplacení ceny kupní jest žalován. Bylo-li zasláno zboží více, pokládá se to za nabídku ke koupi právě ohledně tohoto přebytku a nemá tudíž vzhledem k neobjednanému přebytku průchodu praejudice schválení. Bylo-li zasláno jiné zboží, než koupené, neplatí čl. 347; zboží jiného druhu nebo nepravé místo pravého zaslání má se pokládati za »jiné«. Konečně nenastává povinnost reklamační ani při rozdílnosti ceny, takže kupec může i později cenu jakožto cenu smlouvě se přičísti vytknouti. Oznámení vad musí dále býti odůvodněno; všeobecný projev nespokojenosti se zbožím nebo všeobecné oznámení, že zboží není podle smlouvy — nestačí (nál. ze dne 17. listopadu 1892 č. 13244 C. B. XI. 135).

4. Lhůta k výtce. Kupec má ihned po vyšetření zboží učiniti oznámení, jinak má se za to, že zboží schválil, pokud ovšem nejde o vady,

kterých ihned poznati nelze. Objeví-li se takové vady později, jest bez prodlení zpravit o nich prodatele, sice pokládá se zboží i ohledně těchto vad za schválené. Toto ustanovení platí i při prodeji na zkoušku nebo dle vzorku, pokud běží o takové vady zboží zasláního, které se nedaly poznati při řádném ohledání nebo řádném zkoušení. Určitá lhůta nedá se pro reklamaci stanoviti. Vadu zboží smlouvě nebo zákonu se přičítá nemůže kupec k platnosti přivesti, byla-li objevena po 6 měsících ode dne dodání kupci počítaje. Může tedy oznámení takových vad, které nebylo lze při přijímání zboží odkrýti, státi se v 6 měsících ode dne zaslání počítaje (nál. ze dne 3. října 1872, A. 395). Předpisy čl. 347 jsou povahy disposiční a strany tedy mohou lhůtu reklamační prodloužiti nebo zkrátiti; pouhou poznámkou v účtu nemůže však lhůta tato v neprospěch kupce býti zkrácena, ale za to vázán býti může prodatel, svědčí-li poznámka ta v jeho neprospěch (nál. ze dne 1. listopadu 1870, I., 80).

5. Právní účinky reklamace. Obchodní zákon stanoví, že zboží se pokládá za schválené, nevytkne-li kupec vady jeho v čas. Následky učiněné reklamace dají se jednak z jednotlivých ustanovení čl. 347 až 349 důsledně odvoditi, jednak vyplývají z podpůrných předpisů práva občanského. Kupci přísluší právo, aby zboží po řádném prozkoumání zamítl pro vady přičítá se smlouvě nebo zákonu resp. aby je zůstavil prodatel k dispozici (čl. 335 a 346; nál. ze dne 18. listopadu 1892 č. 12.981 C. B. XI. 18). Zůstavení zboží prodatel k dispozici, jakožto právo kupci příslušející pokládáti jest za libovolný úkon kupcův potud, pokud se nedokáže, že byl k tomu oprávněn (nál. ze dne 17. listopadu 1892 č. 13.244 C. B. XI. 135).

Kupec není oprávněn, aby zboží prodatel zaslal zpět zůstavuje je k dispozici a to proto, ježto nemůže zbožím nakládati dle libosti, jakmile je k dispozici odevzdal; o tom ovšem musí prodatele zpravit. Další práva kupci příslušející, vykonal-li reklamaci, plynou z obč. zák. (§ 932). Tato všeobecná ustanovení jsou však pozměněna předpisy čl. 349 obch. z. Žaloby pro vady proti prodatelí promlčují se v 6 měsících od dodání zboží počítaje; námitky pominou, neučinil-li kupec ihned po dodání zboží oznámení vad v 6 měsících; učinil-li tak, mají námitky jeho místo. Podle zvláštních zákonů nebo zvyklostí obchodních mohou tyto lhůty pro jednotlivé druhy předmětů (ku př. obchod dobyt看em §§ 924—927 o. o. z.) též kratšími býti; může také ručení prodatelovo smlouvou na delší nebo kratší dobu se stanoviti (čl. 349 obch. z.).

Povinnost kupce ku prozatímnému uschování zboží trvá však jen tak dlouho, dokud prodatel nemůže — zpraven byv o osudu zboží — sám je v opatrování vzíti. Hrozí-li zboží zkáza aneb je-li nebezpečí v prodlení, může je kupec prodati, šetře ustanovení čl. 343 obch. z. (čl. 348 obch. z.).

6. Ztráta práva reklamačního. Nemůže býti pochybnosti, máme-li na zřeteli § 863 o. o. z. a přísná ustanovení čl. 347—349 obch. z., že pozbývá kupec práva reklamačního netoliko nešetřením čl. 347, nýbrž i jiným jednáním, které odporuje intencím dotyčných ustanovení; ba dokonce ztrácí kupec právo reklamační i tehdy, naložil-li se zbožím, ačkoli již prodatelí vady oznámil a zboží jemu k dispozici zůstavil. Případů těch vypočísti nelze a bude dle konkrétních případů možno posouditi, zda ztráta práva reklamačního nastává a kdy tomu tak jest; budiž však alespoň zde poukázáno na některá rozhodnutí nejvyššího soudu. Spotřebuje-li

ku př. kupec zboží, které dříve řádně pro vadnost reklamoval, jest v tom spatřovati dodatečné schválení, kterým práv reklamačních pozbývá. I jiné upotřebení zboží rovnající se spotřebě má tytéž účinky a zůstavil-li kupec zboží k dispozici prodatelově, má se za to v těchto případech, že rozhodnutí své odvolal (nál. ze dne 21. března 1883 C. 477). Dále může se pokládati za schválení, zpěčuje-li se kupec neoprávněným způsobem nazpět zaslati prodatelí zboží, které jako vadné označil (nál. ze dne 4. února 1892, C. B, X. 123). Ponechá-li si mlčky kupec zboží reklamované aneb odprodá-li z něho jistý díl, má se za to, že zboží přijímá (nál. ze dne 11. listopadu 1881, C. III., 54); podobně tomu jest, zůstavuje-li kupec zboží, které pro vady reklamoval, takovým způsobem k dispozici, že prodatel nemůže obdržeti zboží v tom stavu jak je byl zaslal, nebo zastavil-li kupec zboží takové (nál. ze dne 10. prosince 1884 C, III., 153). Totéž platí, zpracoval-li kupec zboží, třeba jenom z části (nál. ze dne 23. ledna 1890, C. B. VIII. 184). Zaslal-li kupec zboží nazpět a nevyšetřil jeho vlastnosti znalci, nemůže namítati, že zboží bylo vadné (nález. ze dne 25. listopadu 1885, C. IV. 18).

VII. Břímě průvodní.

Především jest na prodatelí, aby dokázal, že zboží ve smyslu čl. 344 dopraviteli odevzdal, aby kupci přijetí dle čl. 346 umožnil, poněvadž teprve ve skutečném odevzdání dopraviteli spatřovati lze odevzdání, k němuž prodatel dle čl. 342 obch. z. a dle § 1061 o. o. z. jest povinen (nál. ze dne 31. března 1892, C. B, XI., 19). Není-li dodání zboží popíráno neb je-li dokázáno, jest předkem povinností kupce dokázati, že šetřil ustanovení čl. 347; musí tedy prokázati, že zboží řádně a v čas vyšetřil a vady hned prodatelí oznámil. Učinil-li kupec náležitě oznámení o vadách, stíhá břímě důkazní prodatele (nálezy ze dne 29. listopadu 1888, C. B, VII., 143 a ze dne 16. ledna 1889, C. B, VIII., 36). Patrně jest, že tato povinnost průvodní může býti i jinak rozdělena v konkrétním případě podle zvláštní povahy věci. Tak ku př. při koupi dle vzoru, zaslal-li prodatel vzorek kupci, musí kupec dokázati, že zboží se vzorkem se nesrovnává (nál. ze dne 3. července 1891, C. B, IX., 244). Rovněž přísluší povinnost průvodní kupci, činí-li nároky z toho, že zboží smlouvě neodpovídá, a vystoupí-li jako žalobce proti prodatelí.

VIII. Předpisů čl. 347 a 349 obch. z. nemůže prodatel k platnosti přivésti, jde-li o případ podvodu (čl. 350 obch. z.).

Obchod fixní.

I. Pojem.

Obchod fixní jest zvláštní druh obchodní koupě, který se od obyčejné koupě liší tím, že stanoven jest určitý čas splnění. Obchod fixní předpokládá:

1. Slib, že bude plněno v určitý čas.

a) Vyhledává se tedy, aby pro dodání ustanoven byl určitý čas; jen t. zv. obchody na čas patří mezi fixní obchody; není tu tedy fixního obchodu, je-li plnění »ihned« (roz. nejv. s. sb., Adler a Cl. 866).

b) Tento čas musí býti zevrubně a pevně určen; to jest jen tehdy, jestliže den splnění nebo konec lhůty již předem je tak jasné a určitě ustanoven, že každý další výklad o tom nebo pochybnost úplně jsou vyloučeny. Tomu vyhovuje nejvíce určení času dnem kalendářním neb výrazem »uprostřed měsíce« (čl. 327 obch. z.), ale i obratem »prů-